

Är kärleken överskattad – eller det enda verkliga?

Seminarium om kärlek och teologi i ABF-huset 20 januari 2011 i regi av Gröna kristna, ABF Stockholm, Sensus Stockholm/Gotland och Svenska kyrkan.

I panelen: Olof Buckard, KG Hammar, Susanne Wigårts Yngvesson. Samtalsledare: Olle Carlsson.

Kvällen inleddes med att Ingvar von Malmborg från Gröna kristna hälsade välkommen varefter hans kusin trubaduren Roland von Malmborg sjöng sin egen visa till gitarr om att även den som haltar är din broder, att vi ska skona vatten, luft och jord och försöka lätta varandras bördor.

Efter en kort presentation av panelen av Olle Carlsson gick ordet först till Olof Buckard. Han hävdade med emfas att kärleken måste bli farlig. Den måste bli besvärlig och utmana marknadsekonomi som t ex i San Francisco, där han varit nyligen, och tagit del av hur man räddat ett centralt beläget hus med fattiga hyresgäster från att förvandlas till lyxhotell.

Han fortsatte med att berätta om ett experiment med att klippa sönder Bibeln och att man då, i denna sönderstrimlade trasa, hade funnit att fattigdomen ständigt står i centrum: i Gamla testamentet handlar var 16:e vers om fattigdom, i Nya testamentet var 10:e och i Lukasevangeliet var 7:e. Jesus var ingen ekonom men fullt medveten om människors materiella betingelser och diskussionen fortsättningsvis kom också mycket att handla om det kroppsliga i kristendomen och om felet med det hellenistiskt inspirerade skiljandet mellan kropp och ande.

Buckard talade sig varm för en olydig kyrka som tar evangeliet på allvar, hans modell var den latinamerikanska befrielse-teologin som fördömts av Vatikanen och påven Benedictus XVI, Rotweilern kallade han honom, och han undrade vad Jesus skulle ha sagt om han hade mött Benedictus, hade han inte då bett honom att ta av sig tehuven som han hade på huvudet och som bara gjorde honom ännu löjligare? Och hade då påven höjt högerkardan så hade åtminstone Buckard associerat till Hitlerjugend där påven var med i sin ungdom (som de flesta andra i hans generation, men det nämnde inte Buckard).

Buckard avslutade med ett flammande avståndstagande från girigheten såsom varande roten till allt ont, det menade även Luther, enligt senaste bibelöversättningen, alltså inte en rot utan roten, den grundläggande orsaken.

Susanne Wigårts Yngvesson, lektor i etik vid Teologiska högskolan i Stockholm talade om förhållandet mellan eros och agape, dvs kärleken eller begäret mellan människor och Guds kärlek – men gjorde verkligen Platon så stor skillnad mellan kroppsligt och andligt, som man hävdar, frågade hon sig och citerade filosofen som skrivit att ”vid beröringen av den älskade blir var och en poet”. Hon gick vidare till Augustinus som rekommenderade avhållsamhet även inom äktenskapet och diskuterade sedan det komplicerade förhållandet till kropp och passion som kristendomen dras med och som bara upphävs i bibelns Höga visan. Är kärleken en och densamma vare sig det gäller att älska Gud eller att blanda kroppsvätskor med varandra, det är den fråga man sliter med i vår del av världen – allt hade sett annorlunda ut om kristendomen i stället utvecklats först någon annanstans än i Västvärlden, menade Olof Buckard i den fortsatta diskussionen.

Och Susanne Wigårts Yngvesson menade att det krävs mod för att älska – även detta ett återkommande tema, för den som älskar blir ju också sårbar – kärleken är som ett rivjärn av sammet, sade hon. Och det var inte länge sedan inte bara kärlek utanför äktenskapet fördömdes utan även t ex mellan man och man och kvinna och kvinna.

Hon ville återuppliva den romantiska kärleken och vände sig mot det rationella sättet att se på kärlek i vår tid: som snabbmat ska den vara, enkel och effektiv. Men historien om passion och kärlek är helt annorlunda, det vet vi genom Tristan och Isolde, Hanna Arendt och Heidegger osv. Att älska är att släppa kontrollen och det är vi rädda för i vår tid. Så, har kärleken blivit omodern? Hon ville likna den vid tango, dansen där disciplin och känsla går hand i hand. Inför varje steg gör man en paus för att lyhört avlyssna om man ska ta nästa.

KG Hammar menade att man inte kan överskatta kärleken, den är vad hela livet går ut på. Och

man kan inte skilja Guds kärlek från människornas: all kärlek är kroppslig, sade han, eftersom vi är kroppsliga. Och alla människor har kapacitet att älska, fastslog han, även om han senare också sade att människor kan vara skadade och därför ha svårt att förstå och finna kärlekens uttryck i sina liv.

KG Hammar såg kärleken som en förvandlande kraft, dess märkligaste egenskap är just att den inte ser den andre som ett objekt utan som ett subjekt. Det är i blicken vi finner detta, sade han, när vi ser den andre och inser att han eller hon är ett annat subjekt med ett egenvärde: ”Du är oändligt värdefull och jag vill veta mer om dig.” Detta är Guds lidelse, sade han, kärleken betyder att det ständigt finns något mer att upptäcka. Han ville se Guds stora kärlekstema som en motsvarighet till musikens cantus firmus, dvs grundmelodin, utifrån vilken vi gör våra kontrapunktiska variationer. Han tog också upp filosofen Teilhard de Chardin som i sin ”Fenomenet människan” sätter in kärleken i en evolutionistisk utvecklingskedja från materia till medvetande, till självmedvetande till – kärlek.

I den följande diskussionen med Buckard om kristendomens historiska kroppshat menade han att det nu var vårt ansvar att inse detta och försöka övervinna det.

Susanne Wigårts Yngvesson återkom till frågan varför det är så svårt att prata om kärlek (om det nu är det, kvällens debatt tydde snarast på motsatsen och många i publiken menade senare att diskussionen varit mycket intressant); hon trodde att det berodde på att kärlek är ett mycket abstrakt begrepp samtidigt som här finns en konkret maktaspekt: åtskilliga gör anspråk på att vara kärlekens främsta företrädare och i bibeln är förhållandet mellan kvinna och man inte jämställt, där ses kvinnan som mannens egendom. KG Hammar påpekade att kärleken mellan två jämställda parter, som är vårt nuvarande ideal, är en mycket ung företeelse i historien, över huvud taget har sex och kärlek förr inte sammankopplats på samma sätt som idag utan sexualiteten sågs främst ur barnalstringsperspektiv och äktenskapsregleringen hade arvmässiga motiv. Jämställda relationer kunde förekomma mellan vänner, inte mellan älskande.

Varpå Olof Buckard påpekade att komplexiteten när det gällde mänskliga relationer främst kom till uttryck i konsten – han nämnde Salvador Dali som ett exempel. En kort diskussion om pornografi följde – var pornografi kärlek? – varpå Susanne Wigårts Yngvesson svarade att det berodde på vilken sorts pornografi, våld och förtryck diskvalificerade här som i andra sammanhang. Och någon underströk att det var rädsla och kärlek som var varandras motpoler, inte hat och kärlek. Olle Carlsson återopade nattvardsorden, ”så är vi fastän många en enda kropp...” Det viktigaste vid mässorna i Allhelgonakyrkan i Stockholm var att övertyga trasiga människor om att de var älskade, återkom han till. I den efterföljande diskussionen om skam och skuld menade någon i publiken att den största skammen är att inte ha blivit älskad av sin mor.

KG Hammar sade att visst finns det aggressivitet mellan människor och att detta just har med självbilden att göra – aggressivitet liknar svartsjuka, sade han och att sådana (förbjudna) känslor flödar även i kyrkan – liksom i akademien – var panelen överens om. Den oegennyttiga idén om att älska andra måste inbegripa även en själv, sade Hammar, man måste älska sig själv och försonas med den man är. Det är synd om oss människor, sade han, vi har så lätt att underkänna oss själva. Han slog ett slag för ubuntu, den afrikanska termen för försoning, den kreativa kraften förutom vilken livet inte kan gå vidare. Men i Svenska kyrkan har det ofta lett till att man haft alltför lätt att stryka medhårs, sade Susanne Wigårts Yngvesson.

Någon i publiken undrade nu ”varför dör kärleken?” och svaren handlade om perfektionismen som ett hot mot livet och kärleken. I perfektionismen ryms föraktet för svaghet, perfektionism dödar kärlek. I stället för krav på det perfekta måste vi lära oss att acceptera svaghet och tillkortakommanden, vi måste ha tålamod och förmåga att uthärda...

Frågan ställdes också om vi inte överskattar vår kärleksförmåga, om vi blundar för vårt eget mörker. ”Det är tabu att inte älska”, sade någon. Varpå KG Hammar svarade att det finns en dubbelhet hos oss människor, vi har förmågan både till kärlek och djävulskap inom oss. Och just därför: God is love, a 3 letter word for love and love is a 4 letter word for God, det är vad 1000 år av teologi och hela bibeln går ut på, sade Hammar. Det är vår grundläggande livsbetingelse.

Ordet empati efterlystes från golvet, liksom filantropi, varvid Susanne Wigårts Yngvesson berättade

tade historien om hur en man, som hon kände, hade gått med på att bli spermiedonator åt ett lesbiskt par, som ville åt just hans gener. En filantropisk insats och ett uttryck för sann empati, menade hon, hela historien fanns att läsa i senaste numret av tidskriften Bang.

Men empati behöver inte alltid ord, ”det finns ett källsprång när allt tiger”, lød ett citat mot slutet av kvällen som avslutades med att Olof Buckard läste en dikt till minnet av sin livskamrat som nyligen gått bort.

Kerstin Vinterhed